

5. Заштита природе

ПРЕГЛЕД

У сектору за заштиту природе период обухваћен извештајем обележен је даљом маргинализацијом одлука и мера у области заштите природе, као и приоритизацијом изградње и грађевинских пројеката.

Постоји велики политички притисак на органе надлежне за заштиту природе (почевши од државних органа па до руководиоца у заштићеним подручјима), што доводи до ограничене комуникације и размене информација (међу органима, између органа и ОЦД), а тиме и до слабог спровођења законодавства, недостатка финансијске подршке државе итд.

Поред тога, као последица директног политичког притиска на рад експерата у органима, уочено је да веома активни стручњаци, обучени и искусни у спровођењу правних тековина ЕУ напуштају органе. Овај веома негативан тренд ће успорити процес европских интеграција у сектору за заштиту природе и довешће у ризик спровођење ИПА пројеката.

Истовремено, у оквиру Министарства пољопривреде и заштите животне средине недостају капацитети у области заштите природе. Недостаје особље, али и кадрови који поседују знање и стручност да решавају проблеме европских интеграција међу запосленима (већину посла обавља једна особа).

Финансирање заштите природе представља проблем. Оно је уско повезано са проблемом да Фонд за заштиту животне средине и даље не функционише. Имајући у виду нови развој догађаја, као и комуникацију између Министарства пољопривреде и заштите животне средине и Министарства финансија, структура новог Фонда неће бити повољна за област заштите природе.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Развој догађаја

Није било значајних дешавања у сектору за заштиту природе.

Ограничен напредак остварен је у погледу повећања процента заштићених подручја успостављањем нових заштићених подручја. Напредује спровођење конвенције *CITES* (Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре).

Постоји напредак у процесу објављивања и одржавања јавних расправа поводом закона о заштити природе. Влада је незнатно побољшала праксу учешћа јавности. Неки формални предуслови, као што су објављивање и јавна презентација нових докумената, јесу испуњени, али је то и даље далеко од ефикасног и потпуно транспарентног процеса консултовања. Организоване су јавне расправе поводом Закона о заштити природе и Закона о националним парковима. Резултати јавних расправа објављени су на сајту Министарства пољопривреде и заштите животне средине. Ипак, постоји простор за побољшање, нарочито у погледу раног укључивања цивилног друштва у процес и у погледу олакшавања дијалога (нпр. допуштање слободног изражавања мишљења током јавних презентација).

Изазови

Званично је оцењено да су Директива о птицама и Директива о стаништима потпуно пренесене у национално законодавство, али неопходне су измене, нарочито у погледу усклађивања са законодавством у другим секторима. Постоји потреба за бољим дефиницијама и побољшањем одређене терминологије како би се разјасниле улоге и надлежности итд. Недостаје посвећеност спровођењу законодавства у области заштите природе.

Влада не ради довољно на успостављању мреже *Natura 2000*. Сви планови и активности у погледу мреже *Natura 2000* су повезани са фондовима ЕУ, што доказује недостатак заинтересованости Владе за ову област. Очекује се да ће ИПА пројекти, који ће технички и практично подржати успостављање мреже *Natura 2000* у Србији (EuropeAid/133834/C/SUP/RS), подстакнути процес.

Одељење за заштиту природе у оквиру Министарства пољопривреде и заштите животне средине формирало је радну групу за мрежу *Natura 2000* и позвало представнике цивилног сектора да учествују. Међутим, не постоје јасно дефинисани циљ, обим и модел рада за ову радну групу. У јануару 2015. године, Програм Уједињених нација за развој (*UNDP*) отпочео је израду Посебног плана за спровођење директива о птицама и стаништима. Одржан је један консултативни састанак на ком се расправљало о структури плана. Међутим, не постоји јасна веза између овог плана и других планова и програма Министарства и осталих надлежних органа.

Документ који илуструје ситуацију у погледу мреже *Natura 2000* у Србији је „Процена стања у спровођењу и утврђивању корака ка одређивању посебних заштићених подручја и потенцијалних локација значајних за заједницу у Србији” који је израђен у оквиру **Регионалне мреже за приступање у области животне средине и климатских промена (ECRAN)**. Једна од препорука у овом документу гласи: „Прави изазов је непостојање мапе пута за спровођење мреже *Natura 2000*. То доводи до великог броја неспоразума и нереалних очекивања (углавном до потцењивања нивоа

тежине задатка). МПЗЖС треба да отпочне израду мапе пута, укључујући и преговоре са партнерима, и да званично што пре одобри мапу пута”.

Закон о националним парковима је прилагођен након веома дугог процеса консултација. У октобру 2014. године организоване су јавне расправе на територијама свих националних паркова, као и у Београду. Након тога наступио је дуг период тишине, а закон је донет у септембру 2015. године након многих консултација и усвајања измена и допуна у Народној скупштини. Спровођење новог закона представљаће праву промену за српске власти, нарочито за национални парк Шар-планина који се налази на Косову.

На пример, у октобру 2015. године, два дана након што је Закон о националним парковима измењен у Народној скупштини Србије, раднице Јавног предузећа „Национални парк Шар-планина”, који је под надлежношћу српске Владе, ухапсила је косовска полиција и оптужила их за нелегално сечење шума. Поред тога, у истом периоду, српска Влада је издала „ноту упозорења” инвеститорима заинтересованим за улагање у ски-центар Брезовица који се налази на Шар-планини.

Још један пример је Одлука о изради измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Копаоник („Службени гласник РС”, бр. 32/2015 и 81/2015). Овом одлуком се праве измене на територији националног парка и даје се могућност инвеститорима да граде у претходно заштићеним зонама. Један од главних аргумената за измене и допуне Плана поменутог у Одлуци је потреба да се омогуће инвестиције на територији парка и око ње.

Нацрт закона о заштити природе – обављене су консултације са јавношћу, а извештај о консултацијама је објављен на сајту Министарства. Закону о заштити природе и даље недостају елементи за потпуно преношење Директиве о птицама и Директиве о стаништима у национално законодавство. Финансирање заштите природе ће остати слаба тачка овог закона.

Иако су нацрти поменутих закона израђени у истом периоду, они су имали различиту динамику измена и нису у потпуности уједначени.

Уредба о правилној процени – већ готово две године постоји информација о нацрту ове уредбе, али не постоји текст који је доступан јавности нити је одржана расправа.

Даљи изазови у сектору за заштиту природе су следећи:

- Недостатак дијалога између државних органа и цивилног друштва о заштити врста и станишта и искључивање цивилног друштва из процеса доношења одлука. Један од недавних примера односи се на заштиту грлице (*Грлица, *Streptopelia turtur*, наведена је у Анексу II/2 Директиве Европске уније о птицама*) и обичне препелице (*Обична препелица, *Coturnix coturnix*, наведена је у Анексу II/2 Директиве Европске уније о птицама као врста за коју је лов дозвољен. Међутим, идентификована је као врста птице која има неповољан статус у погледу очувања у Европи*). С обзиром на то да су у Србији обе врсте у великој опасности од прекомерног лова, ОЦД већ годинама заговарају измене националних прописа и ловостај за те врсте. Након низа покушаја, коалиција од 50 НВО за заштиту природе је успела да, током последњег састанка са властима (Министарство пољопривреде и заштите животне средине – Управа за шуме, задужена за питања лова), издејствује бар две године ловостаја на грлице (25. јуна 2015. године). Одлука министра је требало да буде објављена у Службеном гласнику.

Међутим, неких 15 дана касније, током седнице са председником Владе Србије у Народној скупштини Републике Србије, један посланик је покренуо питање лова на грлице. Рекао је „да ће Србија изгубити много новца зато што постоји група људи која штити афричке птице и угрожава бизнис са страним ловцима”. Председник Владе је рекао „да га није брига за неке тамо птице и да Србија треба да посматра економске интересе”.

Након ове интервенције, Министарство пољопривреде и заштите животне средине није увело ловостај и није испоштовало договор са ОЦД.

- Јачање сарадње са другим секторима (лов, риболов, пољопривреда). Сектор за заштиту природе треба да буде више укључен у израду закона у другим секторима (на пример, током израде новог Закона о пољопривредном земљишту).
- Веома слабо спровођење и примена правних прописа, нарочито на локалном нивоу. Услед слабе сарадње и одсуства интересовања локалних органа (полиција, инспекција, суд), готово је немогуће предузети законске мере против незаконитог лова (нарочито у случају употребе различитих средстава, уређаја или метода хватања, убијања и ловљења у великим размерама, као и неселективног хватања, убијања и ловљења. Друштво за заштиту и проучавање птица Србије (огранак организације *Bird Life* у Србији), пријавило је велики број случајева локалној полицији, обављено је неколико „истрага” на терену, али нису предузете даље мере.

ПРЕПОРУКЕ

Кључне препоруке су следеће:

- Измена и допуна Закона о националним парковима постављањем ефикаснијих циљева заштите, система управљања итд. у оквиру Националног парка Шар-планина. прецизније формулисање чланова који се односе на одлуку о границама националних паркова, правилима и поступцима за промену граница итд.;
- Потпуна примена начела одрживог развоја и заштите природних заштићених подручја од све бројнијих енергетских пројеката са могућим негативним утицајима на животну средину;
- Измена и допуна Закона о заштити природе и подзаконских аката који се односе на еколошку мрежу *Natura 2000*;
- Укључивање представнике организација цивилног друштва у радне групе за израду нацрта закона и развој политике;
- Јачање капацитета на локалном и националном нивоу за спровођење правних прописа;
- Развијање система за одрживо финансирање заштите природе, опредељивање средстава из државног буџета за одређивање локација у оквиру мреже *Natura 2000*;
- Изградња капацитета полиције, инспектората и судства за прописе које се односе на заштиту врста.